СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXI. Число 93. Джерзи Сити, Н. Дж., субота, 21. квітня, 1923. VOL. XXXI. No. 93. Jersey City, N. J., Saturday, April 21, 1923. THREE CENTS

АРЕШТУВАННЯ ЧЛЕНІВ КУ-КЛАКС-КЛЕНА ЗА ВБИЙСТВО

БЕСТРОП, Луисіяна, 19. квітня. — Всі члени потайної організації Ку-Клакс-Клена, котрих державна прокураторія обвиняє за участь в убийстві двох людий, котрих тіла добуто недавно з озера, ставилися нині в уряді прокуратора, котрий домагався їх арештовання. Межи арештованими був теж голова окружного товариства, капітан Скипвит. Не ставилося однак 6 підозрених. Речинця росправи ще не означено.

НІМЕЦЬКІ РОБІТНИКИ ВІДКЛИКАЮТЬСЯ ДО СЕНАТОРА БОРИ О ПОМІЧ

ВАШІНГТОН, 19. квітня. — Сенатор Бора дістав нині листа від А. Кноля, головного секретаря союза німецьких робітничих юній, в якому сей в імени німецьких зорганізованих робітників відкликаєся до Бори в справі наїзду Франції на Рурщину. Автор листа вказує, що в Німеччині заведено републику лишень завдяки діяльности робітничої кляси, та що вона й тепер удержуеться так проти напастий монархістів як проти напастий комуністів лишень завдяки обороні робітничих юній. Автор вказує далі, що французький наїзд підпомагає з одного боку монархістів, а з другого комуністів. Головним товчком французького наїзду є анексія німецьких провінцій до Франції. Автор звертає увагу Американців на сі цілі Франції, підчеркуючи американські зобовязання в тій справі.

З ПРОЦЕСУ ЗА ЗНУЩАННЄ НАД ВЯЗНЯМИ

ТАЛАГАСІ, Флорида, 19. квітня. — Межи свідками, переслуханими нині комісією стейтової леґіслятури, розслідуючого катування стейтових вязнів, відступленим приватним підприємцям на роботу, був вязень Волтер Гиґенботен, котрий, як самий признав, був вживаних за ката для каторжних. Він признався, що бив помершого хлопчину Тейберта кілька разів. Зізнавав теж начальник відділу, в котрім працював Тейберт, та признався, що він засудив Тейберта на канчуки кілька разів.

ЗА ПРОГИБІЦІЮ

НЮ ЙОРК, 19. квітня. — Голова федерального уряду на нюйорський стейт переконався доочне про існуванне цілої фльоти кораблів, занятих пачкованнем горівки з чужих країв, коли федеральні прогибіційні аґенти показали йому довкола Ню Йорку шість кораблів, стоячих на котвицях, яких звичайно вживаеться до сеї роботи.

Римсько-католицький священик з Бруклина, о. Джан Бедфорд виступив там перед клюбом бизнесменів з острою критикою прогибіційного закона, заявляючи, що він всіми силами буде добиватися його відкликання. Він подав своїм слухачам цікаві факти перекупства прогибіційних урядників; один бруклинський аґент дістав недавно 80,000 долярів за допущеннє більшої скількости горівки до Бруклина. Один конґресмен хвалився йому, що заробив 150,000 дол. від заведення прогибіції.

ПІДВИШКА РОБІТНИЧОЇ ЗАПЛАТИ В ПАПЕРОВНЯХ

НЮ ЙОРК, 19. квітня. — Фабриканти паперу оголошують, що вони піднесуть робітничу плату в своїх фабриках на 10 процент. Підвишка відноситься до яких 20,000 робітників в Злучених Державах та Канаді. 10 процент в сьому случаю виносить 4 центи на годину.

ЗА ЗМІНИ ІМІҐРАЦІЙНОГО ЗАКОНА

НЮ ЙОРК, 19. квітня. — Френк Морисон, секретар Американської Федерації Праці, оголосив публичну відповідь на недавну промову голови сталевого трасту, судді Ґері, котрий аґітував за розкриттем границь та допущеннем сюди більшого числа іміґрантів в ціли зараджения даючоїся відчувати недостачі робочих рук. Морисон не противиться допущенню нових іміґрантів, але заявляеться виразно проти допущення орієнтальних народів (Котайців, Японців, і т. п.). Він звертає однак увагу Америки, що великі траст имясні, сталеві та вуглеві, хотілиби залляти край дешевим робітником.

ЗАКІНЧЕННЄ ВЕЛИКОГО СТРАЙКУ ШОВКОВИХ РОБІТНИКІВ

МАНЧЕСТЕР, Ню Гемшир, 19. квітня. — Страйк пару тисяч робітників шовкових фабрик братів Чені, що почався минувшого понеділка, покінчився нині згодою межи зарядом та робітниками.

УРЯД ОСТЕРІГАЄ БИЗНЕСМЕНІВ

ВАШІНГТОН, 19. квітня. — Департамент (міністерство) торговлі видало до бизнесменів осторогу, щоби вони не покладалися занадто на „добрі часи" та не розширяли за скоро своїх підприємств, бо горячкове приспішенне руху може скінчитися широкою руїною.

АРЕШТОВАНО ЛАРКИНА ДЛЯ ВИСИЛКИ

НЮ ЙОРК, 19. квітня. — Федеральні власти арештували нині айриського аґітатора Джима Ларкина, котрий в час війни був засуджений за аґітацію проти війни, а недавно був помилуваний демократичним ґубернатором нюйорського стейту. Його відставлено до Илис Айленд, де проти нього розпочато процес яко проти небажаного іміґранта, якого треба відослати назад до старого краю.

УРЯД СКЛАДАЄ ВИНУ ЗА ЦІНУ ЦУКРУ НА БІРЖУ

НЮ ЙОРК, 19. квітня. — Федеральний уряд вніс просьбу до федерального суду в Ню Йорку, щоби сей поклав конець біржевій грі в цукор, наслідком котрої підносяться ціни на цукор.

ЄДНАЙТЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ ДО У. Н. СОЮЗА

ДО КІНЦЯ ЧЕРВНЯ С. Р. ПРИЙМАЄ У. Н. СОЮЗ НОВИХ ЧЛЕНІВ, СТАРШИХ І МАЛОЛІТНИХ БЕЗ ВСТУПНОГО.

УРЯДНИКИ ВІДДІЛІВ І ЧЛЕНИ ТА ЧЛЕНКИНІ, ВИКОРИСТАЙТЕ СЮ НАГОДУ І ПРИЄДНАЙТЕ ЗА СЕЙ ЧАС ТИСЯЧІ НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ПАМЯТАЙТЕ, ЩО ЗРІСТ ЧИСЕЛЬНОЇ СИЛИ І МАЙНА У. Н. СОЮЗА СЕ ДОРОБОК УСІХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА!

ЗА ПРОЄКТОМ ГАРДИНГА ЩОДО СВІТОВОГО СУДУ

Віліем Брайен, один з визначних членів демократичної партії, бувший голова кабінету Вилсона, виголосив в Йорк, Па. промову за пляном Гардинг приступлення до світового суду при Лізі Народів.

НЕ ХОЧЕ ЗИЧИТИ ГРОШИЙ У БАНКИРІВ

Генрі Форд, відомий фабрикант автомобілів, відповідаючи на чутки, що буцімто він аж тепер буде мусіти віднестися до банкирів з просьбою о фінансову підпомогу, заявляє, що він сього ще не потребує робити, бо має в банках в готівці 200 міліонів долярів.

З ПОХОДУ ПРОТИ КУ-КЛАКС-КЛЕНА

Генеральна прокураторія стейту Луисіяни вже видала варанти на арештованнє кільканайцятьох провідників Ку-Клакс-Клена, котрих обжаловуеться за ріжні злочини, поповнені минувшого літа, а передусім за вбиттє Даниела та Ричардса, котрих тіла добуто з озера коло Бестрап.

ЗАСУД НА СМЕРТЬ ЗА ЗВІРСЬКИЙ ВЧИНОК

Лава присяжних суддів в Філяделфії, Па. засудила за вбийство першого степення „Тексас" Морґана, родом з Мод, Тексас, котрий пару місяців тому назад взяв на свій автомобіль двоє малих дівчат, 4-літну Дороту Ґілмор та 6-літну Лілієн, з котрих першу відвіз назад до дому родичів, а першу насилував, вбив та вкинув в ріку. Опісля він сам завів поліцію на місце, де лежало тіло, замерзлої в леді.

Поставлений на суд за жорстокий морд, він боронився тим, що він божевільний. Судді присяжні, однак, не приняли оборони та признали його винуватим морду в першім степени, за котрий назначена кара смерти.

ҐРІЗЬБА СТРАЙКУ В КОРАБЕЛЬНИХ ВАРСТАТАХ

Машиністи, що працюють в корабельних варстатах в Нюпорті, Ровд Айленд, відкинули нову скалю робітничої заплати, котру предложив заряд, а котра мала ввійти в життє з днем 1. мая та віднестися до своєї юнії з просьбою о дозвіл вийти на страйк за підвишку заплати.

МАЮТЬ ДЕПОРТУВАТИ ЛАРКИНА

Федеральний уряд помістив на лісті іміґрантів, які мають бути депортовані до Европи, Джеймса Ларкина, айриського аґітатора, котрий був засуджений за виступи проти війни, а опісля був помилуваний нюйорським стейтовим ґубернатором. Мають його відослати назад як небажаного іміґранта.

Мали його відослати ще 16. марта, але адвокати Ларкина вистаралися о відложеннє відослання.

СВОЄ ЖИТТЄ ЗА ЧУЖЕ

В домі Джорджа Маґовні в Сиракюзах, Ню Йорк, случився в час недільного богослуження, коли вся родина з винятком дітий була в церкві, пожар. Сімнайцяти-літна нянька двоє дітий, Саді Вассо, ратувала діти з нараженнєм свого життя. Дітий вратувала, але при тім віднесла такі попарення, що в кілька днів опісля померла в шпитали.

ЛЕНІН ХОРИЙ НЕВИЛІЧИМО

Шведський іміґрант Осип Геншен з міста Овкленд, Флорида, дістав недавно лист, писаний два тижні тому його братом доктором медицини та професором стокголмського університету, котрий їздив лічити Леніна. Професор розповідає, як він їхав до Москви, як його вела громада розоружених сторожів до Леніна, і в якім стані він найшов та лишив недужого. З листа виходить, що Ленін хорий на умову недугу, а його хороба невилічима. Др. Геншен, їхав на візиту до Леніна в товаристві свого сина, теж знатока умових недуг. З листа виходить, що таких знатоків покликано до Леніна цілу громаду.

СТРАЙКУЮЧІ ДИПЛЬОМАТИ

Часописи доносять, що дипльоматичні представники китайського уряду в Европі подали масово просьбу о димісію з причини не виплачення їм платень. Декому з них залягав уряд з . . шестимісячною платнею.

РОКИ НА ПЛАНЕТАХ

На меркурі, котрий є найблизше сонця рік триває всего 88 днів; за той час меркур обійде довкруги сонця. На Венері триває рік, 224 дні, і 17 годин. На Марсі, триває рік один рік і 321 днів та 17 годин. На юпітері рік виносить 11 літ 314 днів, на Сатурні 29 літ 167 днів, на Уранoсі 84 роки 27 днів, на Нептуні 164 роки і 280 днів.

ФАРМЕРСЬКЕ НАСЕЛЕННЄ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ

Після послідної переписи населення у Злучених Державах, майже одну його третину творять фармери, їх родини і в загалі мешканці обробляючі землю. Точно число хліборобського а властиво обробляючого землю населення виносило 31,614.269. З того було 16,496,-338 мущин а 15,117,931 жінок.

Одну четвертину того числа (25.7%) творили діти нище десяти літ, одну четвертину (24.7%) молодіж між десятим а двайцятим роком життя а решту це є (49.5%) дорослі від 21-го року вище.

Цікаво виглядає відношення числа мущин до числа жінок на фармах. Всюди число мущин перевисшало число жінок пересічно у відношенню 109 мущин на 100 жінок. Та у деяких стейтах та ріжниця була ще більше різка і так примірoм у стейті Вашінгтон припадало 121 мущин на 100 жінок, у стейті Ореґон 122, у Монтані і Вайомінґ по 126, у Каліфорнії 131, у Неваді 149 а у Дистрикт тф Коломбія було 234 мущин на сотню жінок.

У стейтах Норт Дакота, Савт Дакота, Норт Каролайна, Джорджія, Кентакі, Тенісі, Алабама, Оклагома і Аркенсас фармері і їх родини творили більше чим половину населення, а у стейті Міссісіпі дві третини мешканців працює на ріллі.

ФАБРИКАНТ „ТАЙНИХ" УРЯДОВИХ ДОКУМЕНТІВ

В одному з великих берлінських готелів арештовано на днях фальшівника урядових „тайних" документів Гіндереpа. Цей низький урядник одного зі шлеських банків заробляв собі на удержання фінґуванням всякого рода дипльоматичних актів в роді „договору Німеччини з Росією" і других, які продавав закордонним, жадним сензації часописам.

УЧАСНИК КРИМСЬКОЇ ВІЙНИ

В Довері в Англії приняли до дому опіки 103-літнього француза. Старець цей брав участь у кримській війні. Дібрав, називається цей старець, уже віддавна мешкає в Довері, де довгі літа заробляв собі на хліб, як робітник. Він ніколи не курив, ані не пив алькогольних напитків. Уже пятий раз жонатий. Теперішня жінка Дібрава жиє в цьому самому захисті. Вона — в порівнанню з чоловіком — ще молода, бо їй щойно 79 літ.

НІМЕЦЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО НЕ ГОДИТЬСЯ ЗАПЛАТИТИ ФРАНЦІЇ 10 БІЛІОНІВ ДОЛЯРІВ „ВОЄННОГО ВІДШКОДОВАННЯ"

ЛОНДОН, 19. квітня. — Німецьке правительство відповіло британському правительству на його раду, аби Німеччина предложила Франції безпосередно, що заплатить їй 50,000,000,-000 золотих франків (10 білiонів долярів) „воєнного відшкодовання".

Німецьке правительство Куна заявило, що воно не може годитись платити Франції 50 біліонів франків в золоті, бо Франція своїм наїздом на Порурє ослабила спроможність Німеччини до плачення відшкодовань.

В тутешніх дипльоматичних кругах вгадують, що загалом правительство Куна не вспіє перевести угоди з Францією, але заповідають, що по його уступленню друге німецьке правительство дійде до порозуміння з Францією.

АНАРХІЯ В РУРЩИНІ

ЕССЕН, Німеччина, 19. квітня. — В місті Мілгайм далі тривають заворушення, які викликали безробітні.

Вони заняли бизнесову часть міста і кинули барикади, щоб загородитись перед відправою з боку поліції або війска, і граблять склепи з оружем та амуніцією.

В маґістраті осталось 300 поліцаїв, яких окружило 3,000 зоружених безробітних.

Безробітні заявляють, що не уступляться зза барикад, поки з Берліна не пришлють їм більшої платні.

Французького війска в Мілгайм немає.

ПРОТИ-БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ НАСТРІЙ В АНГЛІЇ

ЛОНДОН, 19. квітня. — В британських урядових кругах зростає щораз більше неґодованнє на московських большевиків. Консерватисти напирають на правительство, щоб зірвало з ними зносини, але воно покищо відкладає се на пізнійше.

ІРЛЯНДІЯ ОТЯГАЄТЬСЯ ІЗ ВСТУПЛЕННЄМ ДО ЛІҐИ НАРОДІВ

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 19. квітня. — Ірляндське правительство рішило, що Ірляндія не може вступити до Ліґи Народів без згоди ірляндського парляменту.

ФРАНЦУСЬКИЙ СОЦІЯЛІСТ ОСТЕРІГАЄ МОСКОВСЬКИХ БОЛЬШЕВИКІВ

ПАРИЖ, 19. квітня. — Французький соціяліст Ерріо (Herriot), посадник міста Ліону, котрий недавно був в Росії, звернувся до московських большевиків з апелем, щоби не убивали патріярха московської православної церкви Тихона. Він остеріаге їх, щоби змінили свої способи боротьби, бо інакше їх влада покінчиться невдачею.

СИЛА І ВПЛИВИ ФРАНЦІЇ В ЕВРОПІ

ПАРИЖ, 18. квітня. — Чужинські політики завважують, що Франція по війні вибилась на найсильнійшу державу на континенті в Европі, та що вона дійшла вже до найбільшої висоти сили і впливу.

Тепер повстає питаннє, чи Франція удержиться на сій висоті, чи зачне спадати в долину.

Її сила, як кажуть чужинські політики, залежить від становища Англії. Франція досі виkористовувала приязнь Англії в свою користь, а Англія терпіла, бо потребувала французького співділання на Сході, але що буде в найблизшій будучности, се покаже щойно уклад нових сил на Сході.

ДАЛЬШИЙ СПАДОК НІМЕЦЬКОЇ МАРКИ

БЕРЛІН, 19. квітня. — Німецька марка на тутешній біржі нині знову летіла в долину. Для ратовання її німецький державний банк кинув великі суми заграничних банкнотів, якими скуповував марки. В той спосіб при кінці нинішньоого торгу вдалось удержати марку у висоті 30,000 за одного американського доляра.

Одначе такий торг в безконечність неможливий і небаром можна сподіватись ще більшого спадку німецької марки.

ЗАХОДИ, ЩОБ АМЕРИКА ВСТУПИЛА ДО СВІТОВОГО СУДУ

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 19. квітня. — Нині заявив на засіданню Ради Ліґи Народів японський звітник Постійного Суду Міжнародньої Справедливости, Мінейчую Адачі, що він остає в правильних зносинах з професором Менлі О. Гадсоном, з Ґарвардського університету в Америці, у справі виготовлення пляну, по якому Злучені Держави могли би вступити до Постійного Суду Міжнародньої Справедливости, не вступаючи рівночасно до Ліґи Народів.

САРА БЕРНГАРДТ ПОМЕРЛА В БІДІ

ПАРИЖ, 19. квітня. — Славна артистка Сара Бернгардт, котра померла недавно в 78 році життя, не оставила майна. По сплаті довгів з її майна майже ніщо не осталось.

БОЛЬШЕВИЦЬКА АҐІТАЦІЯ ПРОТИ РЕЛІҐІЇ

МОСКВА, 19. квітня. — Московські большевики отворили тут бюро для поборювання христіянської релігії. Се бюро буде висилати своїх хлопців на села, щоби аґітували проти релігії.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

УКРАЇНЦІ І БІЛОРУСИНИ.

Доля білоруського народу в многому подібна до долі українського народу.

В минувшині Білорусь перебула польську і московську неволю таксамо як Україна, і тепер, по світовій війні її теж так як Україну вороги Москва і Польща розділили між себе і взяли в неволю.

По російській революції в 1917 році Україна і Білорусь пробудились до нового життя і зорганізувались у самостійні народні республики.

Але се бажанне двох народів жити самостійним вільним життєм, було визовом до війни їх відвічних ворогів, Москви і Польщі, які все вважали Українців і Білорусинів за народи рабів, котрі мають на них працювати. І Москва та Польща пішли війною проти пробуджених двох сусідніх народів. Пішли війною, аби заграбити їх вільність, їх право до вільного життя. І перемогли фізичною силою та заграбили в Українців і Білорусинів кровю окуплену їх вільність. Землі їх поділили між себе і вклучили їх з народом поневоленним у свої границі.

Із 40 міліонів українського народу Москалі заграбили в неволю 33,000,000, а Поляки 7,000,000, а з 10-ти міліонів Білорусинів Москалі заграбили 8,000,000, а Поляки 2,000,000.

Тепер Українці і Білорусини мають однакову долю, однакову неволю і оба народи ведуть однакову боротьбу проти наїзників зі сходу і заходу.

Під польським наїздом Українці і Білорусини ведуть однаково, а навіть спільно, боротьбу проти варшавського наїзника, а під московським наїздом боротьба теж стає такасама.

Білорусинам іде тяжше їх боротьба аніж Українцям, бо їх меньше, землі їх біднійші і населенне біднійше, а також і їх рідна культура слабше розвинута ніж українська.

Але всетаки вони в боротьбі видержують і не уступають.

В сій боротьбі вони вірять в поміч і співділанне Українців, бо спільно скорше і лекше осягнуть побіду.

Оба народи тепер будуть ставати спільною боротьбою проти спільного ворога, щораз то близші собі і щораз то більше будуть пізнаватись, а з тої приязни на будуче, по осягненню волі, може вийти й українсько-білоруський союз для дальшої оборони спільних інтересів.

Народні робітники серед обох народів повинні як найскорше знайти дорогу і способи для взаїмного порозуміння і співділання та як найскорше зачати спільну працю.

АМЕРИКАНСЬКИЙ РОБІТНИК НА ДОРОЗІ САМООБРАЗОВАННЯ.

Як видно з богатьох фактів, американське зорґанізоване робітництво не думає обмежити свою бизнесову діяльність на орґанізованню кількох юнійних банків в роді банків в Клівленді та Ню Йорку. Сими власне днями сталися аж дві події, які вказують, що рух, розпочатий орґанізацією банків, перекинувся з поля фінансів на другі поля. З одного боку, члени юнії моряцьких машиністів віднеслися до Корабельної Ради, заряджуючої кораблями американського уряду, з пропозицією продати їм три кораблі, з якими юнія думає отворити перевозове підприємство; малоб воно опертися на кооперавних основах, роздобути закладовий капітал від членів юнії, а займатися малоби воно воженнем товарів по океанах та Великих озерах; в міру зросту діяльности малоб воно збільшуватися через докупованне нових кораблів. З другого боку, доносять про нове підприємство юнії робітників, вирабляючих капелюхи; на річній конференції Обєднаних Капелюшників Північної Америки, відбуваючійся в Ню Йорку, виступило кількох урядників юнії з пляном основання з рамени юнії фабрик капелюхів та капелюшних крамниць.

Зібравши до купи сі три факти, можна витягнути з того дуже повчаючу науку про розвій промислової підприємчивости. Коли зважити, що з трох підприємств веденне банку ще найлекша справа, бо обмежується до зібрання ощадностий, яке при попертю юній та юнійних робітників не таке трудне діло, та до розжичення сих гроший в певні руки, — справа, яка теж вже удосконалена людським досвідом; що справа ведення перевозового корабельного підприємства хоч куди труднійша, вже хочби тому, що основателі думають вести її на кооперативних основах; та що з усіх підприємств найтруднійша справа виробу товарів та їх продажі, за яку беруться члени юнії капелюшників, бо тут буде треба й роздобути потрібного капіталу, дістати відповідних людий до заряду фабрикою, розмежувати ріжні обовязки та відвічальности, погодити ріжні зависти, відповідно спродати товар, а наконець розділити зарібки та зиски; — коли се все візьметься під увагу, то побачимо, що робітники беруться наперед за найлекше з усіх підприємств, т. е. за банкове діло, а добувши в ньому досвід, забираються до труднійшого діла перевозу, щоби поконавши його, взятися до найтруднійшої галузи промислу, до самого витворення, продукції. Ся власне обставина дає надію, що робітники як слід переборуть всі трудности. Привитати сі зусилля треба як відповідний та одиноко розумний спосіб розвою підприємчивости та здібности до заряду серед робітничої кляси. В відорваних фактах робітничого клясового підприємства е зародки великого суспільного перевороту, зародки глибші, як в пустих крикливих програмах фахових, а пустоголових революціонерів.

ҐАЛИЦЬКО-ВОЛОДИМИРСЬКА ДЕРЖАВА.

Історична доля галицько-волинських українських земель. — Природний союз. — Галицько-волинська політична конференція. — Ще про Всенаціональний Конґрес.

(Від спеціяльного кореспондента).

У міру того, як нова ситуація, утворена паризьким актом 14. березня с. р., все яснійше зарисовується в свідомости галицько-українського суспільства, наша провідна політична опінія все більше починає займатись проблемою Галицько-Володимирської (чи Галицько-Волинської) Держави.

Наші провідні політичні орґани — „Громадський Вістник" у Львові, „Український Прапор" у Відні й „Визволення" у Празі — вже говорять про заміну дотеперішньої концепції Галицької Держави новою концепцією Галицько-Володимирської Держави, як **про доконаний факт.** У доповненне до цього можемо повідомити, що саме в цих днях (кінець березня — початок квітня) відбуваеться **зїзд представників Галичини й Волині,** на якім мають запасти обовязуючі рішення що до злиття політичної акції всіх репрезентацій західно-українських земель, що перебувають під владою Польщі.

Проблема Галицько-Володимирської Держави стає, таким чином, незвичайно актуальною. Щож то за проблема і в чім її суть?

Галицько-Володимирска Держава має свою минувшину й свою історію. Коли наприкінці XII століття впала Київська Українська Держава, тоді на заході, на землях волинських і галицьких, почала народжуватись нова українська державність. З тих початків незабаром виросла Галицько-Волинска Українська Держава, яка проіснувала ціле століття (XIII) й цілий той час заступало велику й недавно ще славну Київську державу.

Українська історія на вічні часи записала імена галицько-волинських князів Романа, Данила, Лева та Юрія. Ті князі, скільки могли й скільки їм позволяли обставини того часу, обєднали у своїх руках землі волинські, холмські, поліські, підляські та галицькі, побудували міста Львів, Холм та инші й примусили сусідів дуже числитися з новоповсталою українською державою.

На жаль, як за наших часів партійна гризня, так і в тих часах князівські усобиці та чвари довели ту нову державу до упадку. Дужчі сусіди — Литва й Польща — помалу підбили галицько-волинські землі під свою владу, й нарешті мало не ціла Україна опинилася під владою Польщі. Аж за Богдана Хмельницького на галицько-волиньских землях знов запанувала українська державність, але вже не місцева, а загальна, „козацька." Потім ті землі знов перейшли до Польщі, а по упадку останньої були поділені між Росією та Австрією. Нарешті, вже в наших днях, майже всі землі бувшої Галицько-Волинської держави знов опинились під владою Польщі.

Під Польщею нині знаходяться Галичина, Волинь, Холмщина, Підляше й Полісся. Простору ці суть-українські землі мають 130.100 квадратових кільометрів, а людности, по обчисленню з року 1914 — 9.-372.000 душ, у тім числі 6.666.-000 або 71,1% Українців. Багато є в Европі держав, менших простором і біднійших людністю, а проте ті держави істнують і процвітають. Багато знов є таких держав, де відсоток автохтонної людности є значно низчий, ніж на цих українських землях, а проте й ті держави істнують і процвітають. Таким чином, **обєктивні** умови для відтворення Галицько-Волинської Держави складаються далеко не найгірше.

Виникає лише питанне, чому **досі** про цю концепцію мало думалось і ще менше говорилось, а тепер усі раптом до неї прийшли й на ній стали. Поясниюється це неоднаковістю правнодержавного становища галицьких і волинських земель. Галичина досі мало по своїй стороні міжнародню оборону, застережену сенжерменським і сербським договорами. Суверенність Галичини великі держави виразно визнали й лише тимчасово перебрали її на себе. Волинські землі таких міжнародних ґарантій своєї суверенности не мали. Вони перейшли до Польщі на основі Ризького миру, причім ніяких особливих застережень що до їх особливого устрою не було зроблено.

Ця неоднаковість правнодержавного становща досі диктувала й неоднакову тактику. Галичина, покликаючись на застережені їй міжнародні ґарантії, теоретично **і практично** стояла на ґрунті власної державности й ставилась до Польщі, лише як до тимчасового окупанта. Волинські землі, не маючи ніякого міжнародного титулу, мусіли проклямувати своє змагання до власної державности лише **теоретично.** Практично вони мусіли числятися з приналежністю до Польщі, як з доконаним фактом, а відповідно до цього їм доводилось виробляти й свою тактику.

Найвиразнійше ця неоднаковість тактики, викликана неоднаковістю державно-правного становища, проявилась під час останніх (листопадових) виборів до польського сойму. Галичина в тих виборах участи не брала, бо то для неї була справа чужа: вона не мала чого шукати в польськім соймі, а мусіла шукати свого права на міжнародній арені. Натомісць волинські землі участь у виборах брали, і участь дуже активну, бо варшавський сойм є для них одинокою трибуною, з якої вони можуть поскаржитись перед світом на свої кривди та обиди.

Акт. 14. березня **зрівняє** правно-державне становище наших галицьких і волинських земель. Визнанне польської суверенности над Галичиною нічого не змінило в **наших змаганнях** супроти себе й супроти Польщі, але радикально змінило становище зовнішнього світу супроти нас. Галичина досі була фактором міжнародньої **офіціяльної** політики; тепер вона є ним у такій самій мірі, як і Волинь, Холмщина, Підляше та Полісся. Це означає, що наші землі можуть бути предметом **неофіціяльних** політичних комбінацій десь поза лаштунками світової диплъоматії, але офіціяльної ролі вони на-разі в міжнародній політиці не можуть відогравати ніякої.

Сумно признатись, що ця однаковість політичного положення наших західних земель повстала не наслідком того, що Галичина **піднесла** до себе волинські землі, а наслідком того, що волинські землі осягнули до себе Галичину. Та з фактами треба числитись і витягати з них належні консеквенції. Сидіти й плакати над утратою свого міжнароднього титулу булоб для Галичини так саме нерозважним і безцільним, як і кинутись на якунебудь нову й каркололіну „орієнтацію". Природний союзник, однаковий по крови, по мові, а почасти й по вірі та історичній традиції, дається Галичині самими обставинами й самою долею. Треба його стрінути з отвертими обіймами.

Так концепція Галицької Держави природно перетворюється в концепцію Галицько-Волинської Держави.

Виникає ще одне питанне, може найважнійше й найголовнійше зі всіх инших: **як приймуть наші народні маси цей раптовий перехід од одної концепції до другої?**

Галицько-український нарід, себ-то галицький селянин, галицький стрілець, галицький робітник, галицький дрібний інтеліґент — пять років боролись, проливали свою кров, гинули в ляцьких таборах і тюрмах, жертвували своїм добробутом і майно, терпіли нелюдські знущання — **все во імя Галицької Держави.** З цею ідеєю маси зрослись звиклись, освоїлись, замкнули її в своїм серці, всмоктали її в свою кров і мізок, з молоком матері передали її своїм дітям... За цю ідею **але тільки й саме за цю** маси йшли на смерть і понесли на її вівтар найбільші жертви, які колинебудь поніс який нарід за свою свободу.

Як же приймуть ті маси хоч і необхідну, але так мало підготовлену розлуку зі своєю улюбленою ідеєю? Як вони поглянуть на цей перехід од знайомої звиклої їм концепції визволення тіснійшої батьківщини до ширшої, але менш знайомої нової концепції.

Деякі сумніви викликає також те становище, яке займуть наші волинсько-холмські народні маси до нової концепції. Що ті маси стоять на ґрунті української державности, це доказів не потрібує. Але в якім напрямі йде їх державна орієнтація — **на схід чи на захід,** — того ми не знаємо. Чи прийдутьсяж їм по душі нові союзники-Галичане, чи приймуть вони їх зі щирою та одвертою душею, як брати братів?...

Щоб таких сумнівів не було щоб справа стояла ясно й для всіх зрозуміло, щоб під той новий фронт, який тепер будується на західно-українських землях, ніхто не міг підкопатись, — на те все є лише одна рада: **скликати той Всенаціональний Галицько-Українский Конґрес,** про який минулого разу в нас була мова. Тому Конґресови мусить бути предложена проблема злиття Галицької справи зі справою решти українських земель під Польщею, й лише тоді, коли Конґрес дасть свою санкцію на таке злиття, справа стоятиме твердо й солідно.

Тіснійша конференція, яка нині відбувається між галицькими та волинькими політичними провідниками, ні в якій суперечности до того Конґресу не стоїть і не може стояти. Конференція вирішує питання **біжучого моменту,** а Конґрес буде висловом **всенародної волі,** обовязуючим на довший час.

Ідея Конґресу знаходить все більше співчуття як серед одиниць, так і серед цілих груп нашого суспільства. Можна сподіватись, що до осени цього року справа скликання Конґресу стане на цілком реальний ґрунт.

Берлін, 3. квітня.

Радянин.

Semper idem.

МЕСТЬ!

Ви куєте на нас кайдани,
Нас замикаєте в тюрми
І ятрите отверті рани
Ще з днів кровавої борби!

Ви сіяли жорстоке зерно гнету
Насилля, смерти і кнута...
Збираєте стократний посів мести,
Огні, пожежі, саботаж!...

Бажаєте у краю супокою?
Не вам спинить розбурхану юрбу!
Хиба... залізною рукою
Весь край заміните в тюрму!

Львів, в тюрмі, 9. XI, 1922.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДЕ!

За підшептом лукавої Франції, яка весною 1919 р. післала на Тебе озброєні банди Галерчиків, рішила так звана Рада Амбасадорів в Парижі дня 14. березня с. р. полишити Тебе, Український Народе Галицької Землі, у важкій неволі Твого відвічного ворога — Польщі.

Зі скорістю лискавки понеслася ся вістка по галицькій Україні. Ляхи і їх платні аґенти ликують і стараються поширити у Твоїх рядах, Український Народе, зневіру. Вони шептати Тобі будуть, що все пропало, що треба погодитись зі судьбою, що треба шукати тепер співжиття з Поляками.

Тому ми, українські революціонери, кличемо до Тебе, Український Народе, грімким голосом: НЕ ВІР ПІДПЛАЧЕНИМ АҐЕНТАМ І НЕ ПІДДАВАЙСЯ ЗНЕВІРІ. Будь свідомий, що якраз те рішення, що недавно запало в Парижі, прискорить упадок Польщі, наближить день Твого визволення. Та не сам, з Тобою підуть разом Твої брати Волині, Холмщини, Полісся і Підляша, які вже від довшого часу находяться в такому становищі, як Ти тепер. Від Карпат аж по Вильно повстане один непохитний фронт, одна сильна боєва лава, зложена не тільки з Українців, яких тепер 8,000,000, але і з однаково поневолених братів Білорусинів і Литовців.

Ми ніколи не покладали великих надій на справедливе рішення нашої справи Антантою, бо ми знали, що народи здобувають свою волю і свою державу в боротьбі і крові, а не сподіваннями на чужу справедливість чи на чужу поміч. І добре сталося, що остаточно розвіялися сподівання, які присипляли Твоє завзяття, які перешкоджували напружити Тобі всі Твої сили й кинути їх у бій за Твоє святе право. Не привязуй великої ваги міжнародним рішенням, вони нікого не гріють і примінюються до них тільки слабі або ті, в чию користь вони виходять. Доказом цього хотяйби самі Поляки або Турки, Ірляндці, Литовці й инш інароди. Тому не сумувати нам ізза того рішення і не надіятися більше на чужу допомогу, а вірити тільки в свої власні сили. Памятати нам треба, що воля добувається тільки в муках і крові боротьби, що не паперове рішенне, а могутній і страшний вибух Твого гніву, Твоєї справедливої помсти виратує Тебе з лабетів ненажерливого Ляха.

Знай, Український Народе, що Польща наважилась на Твоє майно і життя. Проклятий Лях, як за давніх часів так і тепер, від 1919 року обрабовує Твою землю з її природних богацтв і розкошує на грошах і достатках ,а Ти беш злидні і турбуєшся про завтрішній день. Захланним оком споглядає він на Твою плодючу землю і на силу заселює її, де тільки може, своїми мазурськими зайдами-кольоністами. Він у ненависти до Тебе не перестане Тебе мучити і гнобити, аж поки більшість обідраних Твоїх синів не піде з торбами або не виїде кудись шукати кращої долі. І не буде пощади ні старому ні молодому. Твоїх дітей примушувати буде до того, щоб, вони відцурались рідної мови й батьківської віри. Український робітник стане рабом, позбавленим своїх станових і національних прав. А українську інтеліґенцію гнати-ме під Варшаву і Краків, щоб там позбавлена звязку з масами свого рідного народу, була погноєм польської культури. Така неминуча Твоя доля, коли погодишся Ти з польським пануванням. Лишається тільки один ратунок, боротьба, боротьба на смерть і життя, боротьба до переможного кінця, революційна боротьба у всіх напрямах народнього життя. Така боротьба неминуча, як це казав колись наш Богдан Хмельницький по словам Франка:

Поти йти-ме на Вкраїні
Чортів танець навзавід,
Аж козацький або ляцький
До станка згине рід.

Доба геройських змагань за державну незалежність ще не покінчена. І не лякайся цеї боротьби, Український Народе, і не сумнівайся в оконечну побіду. У світі нема спокою, всі народи зброяться, а Европа бється в судорогах політичних і економічних труднощів, і тільки визволення всіх сьогодня погноблених народів може привернути мир і порядок у світі. Український Нарід на всій своїй території мусить станути до оконечної розправи зі своїм окупантом. Побіда, хочаб частини, являється прискоренням побіди для цілости.

Не лякайся, Український Народе Галицької Землі, Польщі, бож вона і через те слаба, що велика. Держиться вона на глиняних ногах і ніхто не віщує їй довгого життя. Всі сусіди, що навколо неї, то її вороги, а поневолені нею народи, що разом з Тобою займають половину теперішної польської держави, ждуть тільки хвилі, щоб розвалити її.

Не визнаючи ніякого рішення, яке запалоби у Твоїй справі проти або мимо Твоєї волі, Український Народе, завзиваєм Тебе одною збитою лавою станути до боротьби з польським насильством. Ми часто будемо звертатись до Тебе зі своїм словом і казати-мемо Тобі, що і в яку хвилю Тобі робити треба.

Хай живе національна революція!

Хай живе боротьба за волю і землю!

Хай живе визволення Українського Народу зпід польської окупації!

Хай живе обєднанне всього українського народу в одну велику самостійну й незалежну Републику!

Львів, в марті, 1923.

УКРАЇНСЬКА РЕВОЛЮЦІЙНА РАДА.

ВАСИЛЬ ПАЧОВСЬКИЙ.

ГЕКАТОМБА.

Велика Націє! Тобі на честь з ґраніту
Ту плоскорізьбу карбами різьблю —
На вічну славу в пантеоні світу:

Що дасш Польщі Вітчину мою,
Гармати, танки, бомби з динаміту —
Щоб там зробила пекло із раю!

Ляхи ішли, а наші відступали.
Гармати грали під останній стріл...
Вдарили труби. Села заридали.

Стрілець кланявся матері у піл
До нього діти в жалости припали,
Гнулася жінка як береза в діл...

Найстарша Настя обняла руками
І плакала: „Татунцю, веж Пауть!?"
Романчик меньший притулилсь до мами:

А мамі сльози капали як ртуть;
Глядів Василько старший за сльозами,
Як батько сльози ніс в незнану путь...

І раз і другий раз цілує руки,
Уста і очі, сам блідий як смерть,
І молить: хой їх Бог спасе від муки!

Жінчине серце сповнене у щерть
Знов заридало голосом розпуки...
—Не робіть жалю!—шепнув як на смерть.

І проклинав — Бодай тоті пропали,
Що край наш віддали на жир Ляхам!
Бодай їх діти вже в утробі вяли!

— Бодай відняв Бог плідність їх жінкам!
Бодай живцем зогнили, нім сконали!
Бодай прийшло їм так,... як нині нам!...

І вийшов з хати. Вибігли за браму...
Та батько в світ за очи жаль поніс
Тай щез. А хата замінилась в яму.

Жона лилась березою від сліз...
Діти собі, поглянувши на маму,
Упали всі на землю як поніс —

І всі ридали. Аж темніти стало,
Затихли. Тільки мати на печі
Шептала: „Вже пропало! всьо пропало!..

А з церкви глухо пугали сичі.
Село як мертве. Гей під землю впало.
А зяк летів як змора у ночі...

Горіло небо і гармати грали;
Останній стріл дзвоняв у грудь землі...
Ворог палив — а наші край кидали!

А всі як кроти рилися в селі.
Заперли дух — І слух свій напружали:
Як смерть летіла, чули у крилі...

Чогось заплакала мала Настуня —
Зірвалась мати: „Цить, дитя моє!"
І засвітила свічечку бабуня...

— Ой мамо! мамо, чуєш, хтось тут є!
А мати зблідла: чи не тінь татуня
Дитині в душу віщий знак дає?...

А хлопці спали, Вснули як за мира,
Хоч лиця їх понурані від сліз —
А кождий мав в руці свого кумира:

Романчик стис руками малий кріс,
Василько книжку про Володимира —,
Що тато вчера їм з війни приніс!

Їх мати підняла й перехрестила,
Поклала їх під образ на ослін,
Як зорі з неба — з ока не спустила...

А туск жалкий на душу йшов зі стін...
Молилась баба і поклони била —
А жах дзвонив у тишу наче дзвін...

Аж кінь біжить, земля дрожить—мій Боже!
„Гаси, гаси! то Лях летить до нас!!"
Запізно! Грим! — і трісло оборожe.

Вігнались три. Кричать: „Хлоп є у вас?!"
—Нема нікого!—„Кламеш! а в коморже?"
Наставили пістолі всі нараз...

Навколішки упала й присягнула:
„Ключ од комори!"—крикнув старшина.
Ключ віддала — а духу вже не чула...

Пішло їх два; той блис як сатана:
Всі гроші, які мала розгорнула;
Як лист дрожала — біла як стіна!

Забрали все. Хто брав, що є в коморі,
Хто гнав худобу, хто хапав за дріб —
Як орда сновигали по оборі...

— Коб хоч одну корову, хоч на хліб
Муки для діток! — Скрикнули суворі
Пани — замовкла і була як гріб.

Вже мали йти! Вже відчинили сіни
Крий, мати, сина, що крізь сон скричав:
— Ой мамо! тато! військо з України!

— Ляхи тікають! Мало, я казав!...
„Большевік!" — крикнув Лях — „паль
[до ґаздині!"

Устрілив — мати впала. Він пропав.

Зірвались діти. Крикнула старуха —
А мати простягнулась у крові...
Горить! — Ратуйте! — Вибігла — ні духа!

„Мар[illegible] хтось кричить в рові,
А хата злита в нафті жаром буха...
Упал[illegible] стріл [illegible] у голові!

Крик, верески, дим, огонь — людські стріли
З села о пімсту били в небосхили...
Та всі живцем в [illegible] зоріли.

А Бог писав на зорях наш проклін!

ДОПИСІ

САВТ САЙД, ШІКАҐО, ІЛЛ.

Народне віче.

В неділю, дня 1. квітня, зараз по Службі Божій зійшлася громада зі „Савт Сайд" і околиці на українську галю, яка міститься при парохії ім. Рождества Пр. Діви Марії, де вже очікували бесідники.

Віче отворив окружний отаман д. Осціславський. Він подякував комітетови за це, що доложив немало праці щоб скликати це віче, а зокрема о. Кісільовському, що виголосив в церкві і заохотив, щоби усі як оден прийшли на народні збори. Заразом подякував щиро всім вічевикам за участь та виставив під наругу тих, що замість прийти на віче сидять при самогонці, при картах, або по „пулрумах". Відтак попросив вічевиків, щоби вибрали собі голову до переводження віча. Вибрано одноголосного д. Щербатого, котрий подякував вічевикам за довіря і попросив, щоби вибрали собі двох секретарів. На секретарів вибрано д. Лелеха і д. Кошіля.

Першим бесідником був д. Ткачук, котрий своєю одногодинною бесідаю так зворушив усіх, що неодному аж слези в очах стали. Бесідник згадав, що український народ боровся в чужих арміях, за чужі держави, а за свою не умів подбати. Взивав, щоби вступати до Січової Орґанізації, бо це наша боєва дружина під теперішну хвилю.

Другим бесідником був о. Кісільовський, парох тутейшої парохії. Цей пан-отець вже старий священик, але горячий патріот, який не тратить надії на визволення нашої Неньки-України. У своїй бесіді він сказав, що мусимо так довго боротися, аж поки не виборемо свобідну державу усьому українському народови.

Відтак д. Щербатий попросив публику, щоби скинула якусь лепту на покриття коштів віча. По цій збірці вічевики розійшлися домів, співаючи патріотичних пісень.

Д. Кошіль і Т. Пелех,
секр. віча.

ШЛЕСК ПІД ПОЛЬСЬКОЮ ВЛАДОЮ

З приводу положення на Горішному Шлеську, який рішенням антантських дипльоматів опинився під польською владою, пише „Ґазета Цодзенна", якої хиба не можна запідозріти у сутовшехпольськім „патріотизмі": „Від моменту вибуху війни не переживало населення Горішного Шлеська так тяжкої, а в кождому випадку так грізної хвилі. Все життя завмирає, підприємства перестають працювати, нема вже навіть марок, бо на найменчий видаток треба міліонів. То знова грозить безробіттям, зневохоченням тих, що працюють. Апатія росте, росте нужда, а про конечність санації тільки говориться..." Німці мали на це клясичне очеркнення: „Полніс-хе Віртшафт"... („польська господарка').

ЗОЛОТО У ГУСЯЧОМУ ВОЛІ

Жінка фармера у Брітіш Колюмбії зарізала гуску. Коли отворила воле гуски, найшла в ньому золота вартости пять фунтів стерлінґів. Ця вістка викликала в цілій околиці „золоту горячку". З усіх сторін сходяться люде й черпають воду із потока, в якому звичайно пила воду ця гуска. Спoдіються, що і собі наловлять золотого піску.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

ЖИВИЙ НЕБІЖЧИК

(Оповіданнє з початку 16-сотих років).

(Продовженнє).

(5)

Жінці впав тяжкий камінь з серця, бо увірила, що чоловік не носиться з такими страшними намірами, про які зразу подумала, коли він сказав, що Гануська повдовіє. Але вона вже тепер стала потерпати, чи такі думки не зродяться в душі мужа, коли Юрко не згине ані в бою, ані з руки ката. Як муж напосівся мати Гануську вдовою, то готов таки сам причинитися до сего.

Кость вийшов з хати і пішов лісом на Пятники, попри дорогу, що поуз ставу оперізуючого пятницький замок вела до Стрілич. На краю ліса, від дороги заслонений кущами, сидів Федь, гайдук Юрка.

— Ти вже тут? — Кость спитав його. — Вже знаєш куди підете і коли?

— Куди, здогадуюся. Мабуть туди, куди ходили тогід з небіжчиком. Коли, ще не знаю, бо відкладають з дня на день. Аж нині я провідав, чому відкладають. Пан, заки відіде, хоче побачити свою дитину; хоче знати, син чи дочка. То буде нині, завтра. Дитину зараз охрестять і зараз поїдемо. Тогід з небіжчиком гайдуки били зласними ногами. Тепер ми [illegible] казав взяти коні.

— Гм... Кажеш, буде дитина?

— Так мені казали дівки з замку. Нині, завтра.

— А може пан, як на світ прийде донька, не син, не схоче лишити маєтку, не забезпечивши йому дідича, що до смерти носив би його імя? Ти хиба знаєш, що кождий пан хоче мати сина, щоби йому лишити свій головний маєток. Отже поти не пхаєся туди, де кулі і шаблі сіють смерть, поки не дістане хлопця... Не чув ти, щоби про щось таке говорили в замку?

— Не скажу, щоби чув.

— Для тебе, Федю, було би найліпше, як би твій пан погиб на війні. Бо що тобі з тих гроший, які я даю тобі за твої вісти з Пятник. Пропеш, тай тільки користи.

— Правду кажете. Але яка мені буде користь з того, що мій пан ляже головою? Бог знає, який буде новий пан.

— Як твоя пані повдовіє, а се сталось би, коли би твій пан в сім поході знайшов смерть, то з вдовою оженивсь би мій син. Тоді ти дістав би волю і два лани на власність... Чи ти зрозумів мене?... Волю і два лани...

Федь затрусився.

— Не скажу, що не зрозумів. — відповів Федь, цідячи слово за словом. — Але, як ви справді так думаєте, як говорите, то я панщину далі буду робити... Я, і як оженюся, моя жінка й діти. І двох ланів не буду мати ніколи.

— Чому? Не віриш мені? Мому шляхоцькому слову? Слово шляхтича святе.

— Ваше слово шляхотське, то правда. Але в мене совість не шляхоцька. Вона хлопська. Я мому панови присягав вірність. Правда, я злакомився на ваші гроші і дещо доношу вам про мого пана. Але то, міркую, самі пусті річи. Мому панови се не пошкодить. Се, за що ви обіцюєте мені волю і два лани, вже не пусте... Я пана не вбю!

— Чи я кажу, щоби ти вбив його?! Я тільки сказав, що дасть тобі волю і два лани. Ти маєш свою власну хлопську совість, але і свій власний хлопський розум. Твій пан не дасть тобі ні волі, ні двох ланів... Впрочім, як твій пан не згине в бою, то з ним може справитися королівський кат. Кажеш, що ти панови присягав вірність. Тепер скажи: Хто старший? Твій пан, чи король?

— Гадаю, що король.

— Отже бачиш. Вірність панови хвалиться кождому підданому. Але як через ту вірність, хоч би заприсяжену, хлоп іде бити короля, божого помазанникіа, він то по смерти з пекла безпечно не вилізе. Ні він, ні його діти.

— Значить, ви радите мені не йти з паном, бо то ґріх?

— Чому ґріх? — Кость спитав здивований, в перший хвили і не подумавши, що то він сам, зміряючи до цілком иншої цілі, зробив се так незручно, що думки хлопа справив на стежку, котра привела його до такого питання.

— Виж самі сказали, що коли хлоп іде бити короля, то опиниться в пеклі.

Хитрий панок скоро вимотався з тої сіти, яку сам наставив, і в котру сам впав.

— Ти можеш сей ґріх відпокутувати, ще й заробити на тім. Як твого пана не вбють в бою, то може знайтися хтось такий, що віддасть його в руки королівських слуг, щоби бунтівника поставити перед суд. Тоді мій син ожениться з вдовою і ти дістанеш волю з двома ланами.

— Гадаєте, що як його спіймають королівські слуги, то йому відрубають голову?

— Що з ним зроблять, Бог святий знає. По головці не погладять.

— Я присяг вірно служити йому.

— І бити короля?

Федь замовк.

— На, маєш! Завтра знов прийди сюди о тій самій порі.

Пан всунув Федьови в руку дрібну срібну монету і вернув до Соколівки. Федь ще довго сидів на тім самім місці і туманів. Думав про волю, про два лани. Але думав також про свою присягу і про пекло. Се пекло найбільше турбувало його. Бо соколівський пан грозив пеклом за бунт проти короля, його власна совість грозила пеклом за се, що йому той пан підшіптував. Почіхався в потилицю і пішов до замку. Перед самою брамою зійшовся з попом, котрий також ішов до замку. Йому прийшла гадка порадитися попа, але на сповіди, щоби того, що він скаже попови, піп не мав права виявити панови.

— Панотче, — заговорив, — Ви мабуть на хрестини?

— Так прибіг до мене слуга. Сказав, що вродилася дитина, та що пан хоче зараз охрестити її. Казав мені квапитися.

— Отже пан завтра поїде, я з ним. То така дорога, з котрої можна не вернути. Я хотів би висповідатися, ще нині. Але в церкві.

— Іди до церкви. Як верну, висповідаю тебе.

Федь не довго ждав. Сповідався щиро, не промовчуючи того, що за гроші соколівського пана доносив йому про се, що робить його власний пан, та до чого його тамтой спокушував.

Піп погадав хвилю. Він боявся, що отруя кинена в душу Федя, лишиться і буде поволи ділати мимо сповіди. Надія волі, ще й з двома ланами, могла в хвили, коли дух став менше відпорний, задавити голос совісти. Піп додумався до того, що було би найліпше, коли би Федь цілком не мав нагоди за підшептом злого духа.

— Ти, Федю, найліпше зробиш, як цілком не підеш з паном, — сказав піп.

— Чи хлоп має свою волю? Чи може лишитися дома, як пан каже йти? Хлоп не чоловік, хлоп людина... щоби не сказати... худобина.

— Можеш занедужати.

— Хто мені повірить?

— Я сам піду, скажу панови. Не збрешу, бо хоч здорове твоє тіло, то твоя душа хора.

Піп справді ще раз пішов до двора і сказав панови, що Федь недужий.

Юрко виїхав з Пятник ще тої самої ночи, лише з чотирма драгунами. Федь лишився в Пятниках, але на місце при дорозі до Соколівки, де сходився був зі стрийком свого пана, вже не пішов.

Пару днів по відїзді Юрка в пятницькім замку не мало здивувалися, коли побачили, що з башти на замкове подвіре віздить сусід, Кость Верницький. У Гануськи були тоді її мама і її брат.

— Може він по грамоту про його обовязок сплати четвертини Соколівки? — замітила Серницька. — По ті коні і инші річи, які небіжчик, його брат, обіцяв був записати йому в завіщанню?

Небіжчик справді обіцяв йому все те ще тоді, коли він, покликаний вмираючим, зявивсь бу вв Пятниках. Але коли йому забаглося Пятник і Гануськи, коли відшилов не попращавши ся, вмираючий змінив завіщанне, про брата й не згадуючи. Синови приказав берегти грамоту як одиноку збрую проти можливої напасти. Сею грамотою мож було купити поміч кождого сусіда, наколи би Константин хотів робити які пакости, або й, як се водилося, збройно наїхати на Пятники. Сам Константин знав, яку збрую проти него брат полишив в руках Юрка. Отже він давив у собі лють не лиш тому, бо загадав Гануську, хоч вдову, таки дістати для свого Стаха, з нею Пятники і Серники. Він переміг себе ще й тому, щоби тою грамотою Юрко при помочи других не видер йому Соколівки.

(Дальше буде).

НАРОДНИЙ ПОДАТОК

45) **З Филаделфії, Па.,** від бр. св. Володимира переслав п. Ст. Слободзян ... 10.55

Зложили: по 75 цнт.: Т. Слободзян, Еміль Шурґот і Мих. Козпарський; по 50 цнт.: Іван Ковалик, Олекса Симський, Николай Смолига, Кирило Шагала, Василь Белюн, Олекса Баран, Павло Чорний, Іван Фучка, Стефан Юрків, Мих. Долиний, П. Маслюк, Павло Росолович і Стефан Слободзян; по 25 цнт.: Юрій Бановський, М. Фестак, Стефан Крайнюк, Василь Путяк, Петро Совірка і Григорій Шагала; Николай Глядьо 30 ц.

46) **З Филаделфії, Па.,** від тов. Франка переслав п. Мих. Клапко 2,225

Зложили: Дмитро Дубчак 75 ц.; по 25 цнт.: Іван Витдаь, Михайло Клапко, Теод. Януш, Стефан Лабунець, А. Вишиваний і Роман Карбівник.

47) **З Ню Йорк, Н. Й.,** від тов. Зап. Січ, переслав п. П. Перей ... 14.88

Зложили: Петро Ярема 1.50; Теофіль Качмар і Павло Перей по 1.25; по 75 цнт.: Іван Троняр, С. Екерт і Іван Левицький; по 50 ц.: Никола Тисаровський, Демян Вітенько, Мих. Гоньошин, Михайло Смолій і Григорій Ловчан; по 25 цнт.: Фелікс Дашкевич, Іван Костецький, Мих. Ковальчук, Ярема Иосиф, Иосиф Шкрибайло, Веренко Венґер, Еміль оЛтоцький, Гр. Стефанишин, Василь Чайка, Ник. Демкович, Василь Кожух, Иосиф Деревянка, Стефан Малярський, Юстин Кароль, Василь Зиблікевич, Іван Семан, Антін Яблонський, Л. Кшивінський, Генрі Дерек, Іван Хома, Володимир Хома, Петро Боднар, Павло Борила, Никола Старущак і Симеон Кучма.

48) **З Сентрал Фалс, Р. Ай.,** від тов. Франка переслав п. М. Прус 18.00

Зложили: по 3.00: Стефан Тріска, Стефан Карпа, Петро Пітик, Марко Лода, Дмитро Вардига і Мих. Прус; Іван Ілюф 25 цнт.

49) **З Шикаго, Ілл.,** податок переслав п. Степан Мусійчук від Гарасима і Марії Моцьо, і дітей: Ольги, Стефанії і Володимира... 6.00

50) **З Филаделфії, Па.,** від Сестрицтва Неп. Зачатія переслала пані А. Бойко ... 2.00

Зложили по 25 цнт.: Люба Белинь, Ксеня Домин, Пелагія Романюк, І. Воленська, Розалія Кохановська, Марія Буня, Катерина Крочак і Анна Бойко.

51) **З Ню Йорк, Н. Й.,** від бр. св. Андрея переслав п. Михайло Гандзюк ... 11.25

Зложили: по 1.00: Олекса Буряк, Павло Зятик і Теод. Маюк; по 75 цнт.: Іван Бабінець, Павло Гарко, Иосиф Кальброн, Филип Малищак і Іван Колодій; по 50 цнт.: Іван Ференчак, Василь Гмод і Іван Гнатяк; по 25 цнт.: Мих. Гандзюк, С. Свентковський, Яків Цомпель, Никола Данилів, Іван Цюцюна, Данило Биндас, Кирило Верескля, Данило Павлик, Мих. Стирка, Тирентій Биндас, Никола Феденя і Іван Буґера.

52) **З Йонкерс, Н. Й.,** від тов. Подільська Січ переслав п. С. Пилипишин ... 3.50

Зложили: Б. Ґаздун 1.00; Іван Іващишин 75 цнт.; по 25 цнт.: Ів. Маркевич, Семан Пилипишин, Ст. Салій, Иосиф Верес, Василь Чолій, Мих. Федьків і Ник. Ганич.

53) **З Джерзи Сіті, Н. Дж.,** від тов. Укр. Січ переслав п. Г. Павлик ... 36.50

Зложили: по 3.00: Анд. Мельник, Гавриїл Павлик і Николай Бумба; Максим Ничик 7.00; Яків Олінський 1.50; по 75 цнт.: Вас. Добровольський, Григорій Дедик, Захарій Гречин, Іван Добровольський, Павло Мелень, Я. Равлінко, Мих. Стрівка, Мих. Швед, Дмитро Домітришин, Павло Кречковський (мол.), Григорій Корунов, Іван Кругляк, Стефан Олексин, Василь Павкевич і Стефан Муинський; по 50 цнт.: Иосиф Гінко, Дмитро Кальба, Кароліна Качоровська, Ів. Швець. Теод. Цінурчин, Іван Хома, Іван Дубик, Василь Кугіль, С. Кіндзерський, Павло Кречковський (стар.), Дмитро Лазорко, Іван Поліщук, Іван Сосульський, Петро Співак і Василь Олексин; Пилип Марцішин 25 цнт.

54) **З Джерзи Сіті, Н. Дж.,** від Укр. Поступового Клюбу переслав п. П. Дубовецький ... 36.50

Зложили: по 3.00; Іван Гелета, Стефан Гладкий, Антін Онисик; Іван Стадник 1.25; по 1.00: Станислав Ялицький і Анд. Паславський; по 75 цнт.: Василь Бібко, Константин Бекаш, Петро Дубовецький, Петро Федьо, Данило Гоць, Іван Ковальський, Курило Кузьма, Петро Кирчів, Ник. Литнянський, Олекса Меленяк, Іван Мигаль, Роман Маринець, Кирило Наконечний, Теодозій Пацала, Дм. Пилевич, Григорій Розмаїтий і М. Рипка; по 50 цнт.: Юрко Бібко, Николай Бандура, Михайло Долошицький, Іван Гірняк, Іван Ленич, Петро Мазур, Павло Пацала, Андрей Петришин, Дмитро Пилит; по 25 цнт.: Іван Черавський, Сидор Ференц, Іван Фісканич, Теод. Ковтко.

55) **З Акрон, О.,** від бр. св. Ів. Хрест. переслав п. Т. Баран..... 4.25

Зложили: по 75 цнт.: Мих. Геряк, Антін Сироїд і Никола Сорока; по 25 цнт.: Теод. Баран, Стефан Козловський, Яків Іваніцкий, Мих. Лисий, Теодозій Оденяк, Мих. Ясінський, Теод. Мліковський і Стефан Яциник.

56) **З Ланкастер, Н. Й.,** від бр. св. Василія переслав п. Николай Трояновський ... 6.50

Зложили: по 50 цнт.: Андрій Зачидло, Стефан Сухина і Ник. Кіщак; по 25 цнт.: Алексаидер Костецький, С. Сухина, Нестор Панько, Дмитро Сухина, Василь Масляник, Василь Удич, Роман Вайда, Семко Максимик, Вас. Максимик, Николай Максимик, Михайло Максимик, Василь Маскаль, Андр. Стец, Петро Смільницький, Мих. Смільницький, Семко Хорт, Г. Пяшка, Тимко Гринко, Констатин Купер і Ник. Трояновський.

57) **З Филаделфії, Па.,** податок заплатив Др. Володимир Коваль 5.00

58) **З Филаделфії, Па.,** від 45 відділу Січи переслала Марія Солонинка ... 6.50

Зложили: по 75 цнт.: Анна Паньчак і Анастазія Лепкович; по 50 цнт.: Марія Плісак і Елена Ригулик; по 25 цнт.: Катеріна Ткач, Марія Солонинка, Елена Квік, Стефанія Найда, Анна Куцвір, Софія Пілгірна, Анна Смоляк, Анна Чубата, Павліна Мочернюк, Анна Мегец, Марія Клюнь, Софія Чупка, Текля Ложинська, Петронеля Єжерська, Марія Щипавська і Марія Світон.

59) **З Елизабетпорт, Н. Дж.,** від тов. Зап. Січ переслав п. К. Пілат 13.50

Зложили: Анастазія Тиньо 3.00; Василь Кордат 2.00; по 1.00: Ст. Шийка, Ілія Пілат, Антін Фортун і Гр. Магаляш; Федь Скоренький 75 цнт.; по 50 цнт.: Гр. Рудніцкий, Стефан Могила, Ваврик Скоренький, Мих. Гринищак і Мих. Совків; по 25 цнт.: Мих. Констицнин, Константин Пілат, Ник. Ільків, Кирило Возьняк і Дмитро Гобер.

60) **З Вілінґ, В. Ва.,** від бр. св. Івана Хрестителя, переслав п. Олекса Куляга ... 8.25

Зложили: Прокіп Стельмах 1.00; по 75 цнт.: Мих. Зень, Ол. Цюпяшський і Прокіп Фрей; по 50 цнт.: Мартин Петрик, Стефан Грушкевич, Яким Вітенько, Теод. Проць; по 25 цнт.: Никола Антошків, Данило Чмирит, Никола Малецький, Ілько Рафа, Василь Стефанишин, Тимко Тюневич, Петро Вітенько, Василь Яськів, Ів. Карась, Мих. Пуцило, Іван Палюх і Іван Шалева.

61) **З Честер, Па.,** від тов. Шевченка переслав п. Іван Чопик. ... 5.25

Зложили: по 50 цнт.: Павло Закорчемний, Данило Якимець і Онуфрій Присташ; по 25 цнт.: Мик. Іцук, Катерина Іцук, Микола Стечишин, Іван Чопик, Мих. Яцик, Т. Яцко, Григорій Давид; Петро Купчак, Мих. Колондяк, Іван Гарасіка, Григорій Ганич, Яцко Артимко, Іван Артимко, Микола Когуй і Анна Когуй.

62) **З Джерзи Сіті, Н. Дж.** від бр. св. Івана Хрестителя переслав п. Василь Гіль ... 60.00

Зложили (за січень): по 1.00: Мих. Баран, Т. Струж і Дацько Струж; Максим Стегніцький 1.00; по 25 цнт.: Едоким Баран, Григ. Дячик, Василь Гіль, Василь Гоїк, Олекса Яцків, Мих. Косоноцкий, Онуфрій Колісник, Семко Ленчук, Гр. Гуменюк, Марія Мельник, Ів. Мищь, Якіп Осьміловський, Ник. Пігура, Ксеня Підгорецька, Андр. Рубінович, Андрій Сайчук, Иосиф Салюк, Левко Струж, Мих. Салюк, Гр. Темлій, Мих. Турчинський, Ів. Васько, Ізидор Василюк, Д. Захарейчук, Іван Жарський, Василь Жарський, Иосиф Жарський, Д. Дорот, Юрко Гук, Иосиф Кіраш, Т. Кшачковська, Василь Микитів, Семко иМсак, Левко Панас, Ева Панас, Семко Сайчук, Роман Струж, Стефан Войчишин, Николай Заяць, Иосиф Лоєвич, Яків Сай, Павло Павлик і Іван Бобовник; Максим Остащевський 1.25. (За лютий) по 50 цнт.: Юрко Марків, Семко Гук, Левко Кулич, Василь Матвіян, Андрей Лютий, Левко Дума, Гаврило Кухар, Петро Світніцький, Іван Стоніславишин і Андрей Бусько; по 25 цнт.: Василь Гіль, Олекса Яцків, Вас. Жарський, Іван Бобовник, Андр. Рубінович, Юрко Гук, Гр. Гуменюк, Мих. Косонецкий, Семко Ленчук, Семко Сайчук, Яків Осміловський, Иосиф Жарський, Іван Жарський, Николай Пігура, Гр. Дячик, Мих. Салюк, Онуфрій Колісник, Роман Струж, Іван Васько, Даниїл Дорет, Левко Панас, Иосиф Салюк, Левко Струж, Ізидор Василюк, Марія Мельник і С. Вайчишин; по 50 цнт.: Стеф. Кот, Семко Гриник, Юлія Пігура, Ст. Гріца і Антін Ярош; по 25 цнт.: Ева Панас, Д. Захарейчук, Татіяна Ктачковська. (За март): Юлія Пігура 1.00; по 50 цнт.: Конст. Юськів, Яків Сай, Семко Мисак, Василь Микешків, Андрей Сайчук, Кирило Улицький, Іван Підгорецький, Николай Заяць, Гр. Темлій, Василь Гоїк, Іван Мищь, Иосиф Кірат, Иосиф Лоєвич і Антін Тенюх; по 25 цнт.: Вас. Гіль, Олекса Яцків, Вас. Жарський, Ів. Бобовник, Андрей Рубінович, Ю. Гук, Гр. Гуменюк, Мих. Косомоцкий, Семко Ленчук, Семко Сайчук, Семко Гук, Левко Кулич, Мих. Турчинський, Иосиф Жарський, Іван Жарський, Николай Пігура, Василь Матвіян, Гр. Дачик, Мих. Салюк, Онуфрій Колісник, Роман Струж, Іван Васько, Даниїл Дорот, Левко Панас, Евдоким Баран, Иосиф Салюк, Ксеня Підгорецька, Левко Струж, Ізидор Василюк, Стефан Вайчишин, Ева Панас, Стефан Кот, Д. Захарейчук, Татіянна Ктачковська і Антін Ярот.

(Конець буде).

АВТОМОБІЛЕВА ПРОМИСЛОВІСТЬ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ

Злучені Держави є країною, у якій користуванняся автомобілями є найбільше поширене. Коли приміром у Франції один автомобіль припадає на 125 людей, то у Злучених Державах майже кождий десятий чоловік має або особове авто або тяґаровий „трок". Через те й автомобілевий промисл розвинувся тут більше, чим у инших краях. Він є третим з черги промислом Злучених Держав, так що лиш різні і виріб мясних продуктів та желізна і сталева промисловість виказують вищу вартість витворений ними виробів. І так приміром у послідному році було випродуковано около півтора міліона особових автомобілів і троків, загальної вартости около півтора біліона долярів.

Автомобілева індустрія зуживає 22% усего виробльованого у Злучених Державах алюмінію, 12% міди, 40% шкляних шиб, а 80% усеї світової продукції ґуми.

По приблизним обчиленням около 2,431.000 людий працює у автомобілевім промислі. З того 256,000 є занятих прямо у фабриках автомобілів, 250,000 працює у варстатах, які виробляють потрібне для вживання автомобілів приладдя, а 236,000 є занятих у ґераджах. Прочі це є шофери, продавці автомобілів та робітники у фабриках, які заосмотрюють автомобілеві фабрики матеріялом.

Найбільше автомобілів вживають фармері. Одна третина усіх моторових возів є в їх посіданню. В таких хліборобських околицях, як Савт Дакота, Айова або Небраска, кождий пятий мешканець має авто.

У послідному році перевезено в Злучених Державах тяґаровими „троками" більше чим один біліон тон вантажу, це є приблизно стільки само, що в тім самім часі перевезли желізниці. Більшість згаданого вантажу перевезли рівнож і желізниці, а головна робота „троків" була в тім, що вони довезли товарі з віддалених від желізниць місцевостий до стациї і на відворот. Головно вживано автомобілів до перевозу молока, ярини і взагалі таких продуктів, які швидко псуються. Приміром у Синсинаті майже усе молоко, зуживане у тім місті, приходить на тягарових автомобілях.

Цей розвиток автомобілевої індустрії та поширення вживання моторових возів мав рівнож немалий вплив на розміщення і спосіб життя населення. Раньше люде поселювались біля головних желізничих шляхів і що-йно автомобіль зробив це можливим, що люде замешкують у більше віддалених околицях, до яких доступ отворив їм цей новий спосіб комунікації. Двайцять вісім желізниць вживає моторових „босів" як продовження своїх ліній, а 26 льокальних желізниць вживає моторових возів, які їздять по шинах. Приміром у стейті Меріленд є 90 автобусових ліній. У околиці Ню Йорку автомобіль уможливив богатьом людям життя поза містом, замість у дорогих і нездорових середмійських кватирах.

Рівнож завдяки автомобілям життя на фармах зазнало важних змін. Сегодняшний фармер, маючи усю свободу сільського життя, може рівночасно користати з усіх вигод міста, до якого йому тепер легко дістатись. Його діти не мусять вдоволятись наукою у найблищій сільській школі, а можуть користати з вищих і кращих шкіл, навіть у дальших а за те більших місцевостях.

Правда, зі зростом кількости автомобілів побільшилось рівнож число спричинених ними нещасливих випадків. Та заведення законів, реґулюючих рух на дорогах, строгі кари на необережних візників, школи для шоферів, та поучування дітей про те, як слід вважати на себе дають добрі наслідки і приміром у стейтах Мессечуветс і Коннектікат число нещасливих случаїв зменьшилося, мимо того, що число автомобілів зросло.